

Recull final

Quan Antoni Obradors va redactar, el 1872, el projecte sobre la rectificació d'alineacions de la Plaça Major i els carrers del seu entorn, encetava un procés d'intervenció sobre l'espai central de la ciutat que encara avui no ha estat conclòs. Un espai extraordinàriament sensible, tant pel que fa al seu llegat històric com per la seva configuració física i, amb el pas del temps, sociològica i mediambiental.

El cert és que des de llavors, els diferents episodis de modificacions d'aquest espai públic central han resultat poc afortunats. I això, d'una banda, perquè s'han destruït innecessàriament traces històriques (Plaça Major, els Pedregars, etcètera); de l'altra, per aquells projectes que, fruit d'una modernitat culturalment mal entesa, s'han atrevit a escriure sobre un àmbit físic que prèviament no havien estat capaços de llegir.

El resultat d'aquest procés desafortunat de gairebé 150 anys, i amb més èmfasi durant els darrers 15 anys arran la suma d'ocupacions provisionals del Passeig (Mercat Provisional, i construcció estació de tren, entre d'altres) és que ens trobem ara en un moment radicalment determinant, ja que per primera vegada tenim davant nostre l'oportunitat, el temps i la capacitat de reflexió, per poder dur a terme un projecte amb un alt grau de complexitat concebut d'una manera global però que ha de ser executat en fases.

Per això la Fundació Bosch i Cardellach va decidir obrir un procés de debat a l'entorn del projecte d'acord amb allò que s'espera de la nostra entitat, per tal d'aportar un contingut tècnic que faciliti actuar amb els instruments mínims però a la vegada imprescindibles per fer front al projecte de transformació del Nou Passeig que es persegueix.

Aquest document, recull les ponències de les jornades i les sintetitza, i té la voluntat de ser el document de referència per al desenvolupament final del projecte. L'Ajuntament de Sabadell es troba davant d'una actuació d'una gran responsabilitat per la transcendència de l'espai objecte dels treballs. Des d'aquest punt de vista, qualsevol falta de consideració del contingut d'aquest nostre document en el projecte final, podria posar en crisi, un cop més, la validesa de l'actuació portada a terme sobre l'espai públic.

El pas del temps ha anat fent borrosa la percepció dels espais que en el moment de la seva concepció eren clars i gaudien d'una identitat pròpia (la Plaça de l'Àngel, el Passeig, la Plaça Major, el Racó del Campanar, els Jardinetes...) i enyorem encara avui el seu caràcter propi dins la ciutat. L'objectiu principal d'aquest projecte de transformació del Nou Passeig ha de ser el de recuperar una nova identitat pròpia per aquesta successió d'espais, permetent la seva lectura individual sense que això signifiqui deixar de tenir en compte la seva pertinença a un espai públic global al centre mateix de Sabadell.

Josep Llobet Bach
Director

C

Document de conclusions

ESPAI

“el passeig és una successió d’espais”

El passeig és una successió d’espais encadenats, caracteritzats per la seva forma urbana, però també per la seva història i les referències que d’ella en perduren. Aquests espais són: la plaça de l’Àngel, el Passeig Manresa, la Plaça Major, els Pedregars, el Racó del Campanar i la Plaça Doctor Robert (que a través de l’edifici de l’Ajuntament es vincula amb la Plaça Sant Roc). Tanmateix, i sobretot després de la realització del pla URBAN, aquesta successió no es pot deslligar de tot el conjunt d’espais públics situats a l’est i a l’oest. Aquest conjunt és el que té unitat com a tal; el conjunt de places i espais públics que conforma el casc vell de Sabadell.

VOLUM

“és necessària la identificació de cadascun dels espais”

És necessària la identificació de cadascun dels espais i utilitzar per a aquesta fi els recursos que són a l’abast. El Passeig no és un pla. Per tant els elements que poden jugar a favor d’aquesta identificació són molts. Una part de la identitat d’aquests espais ja ve donada per les preexistències: forma urbana, façanes, usos a planta baixa, etc. Una preexistència recent a tenir en compte és la realitat del subsòl. Per determinar el seu caràcter, la presència o no de l’estació i l’aparcament en determinats àmbits pot ajudar a fer aparèixer o bé elements vinculats a l’ús, com un vestíbul, o bé vegetació, molt poc present en el conjunt de places del centre.

“els nous àmbits vegetats i els volums poden articular l'espai amb contundència”

En aquest sentit, la plaça de l'Àngel i el Racó del Campanar, com a espais exempts d'infraestructures enterrades, poden erigir-se com àmbits ricament vegetats. Mentre que la Plaça Major, els Pedregars i la Plaça Doctor Robert, poden articular-se degudament amb l'aparició de nous volums en superfície vinculats a l'estació (vestíbul, marquesines d'autobusos, sortides d'aire) que ajudarien a identificar-los degudament. L'ambigüitat espacial de les places que conformen l'eix central pot, amb aquests recursos volumètrics, caracteritzar-se amb contundència. Com també pot caracteritzar-se amb contundència l'estació de ferrocarril, porta diària d'entrada a Sabadell per a molts ciutadans.

“el projecte presentat el proppassat juny s'acostava a aquesta interpretació”

El projecte presentat el proppassat juny s'acostava a aquesta interpretació. La presència de les pèrgoles proposades a la zona dels Pedregars és un indicatiu que aquest espai, pel seu poc caràcter, per la seva orografia, per ser l'àmbit amb més presència de servituds de l'estació, pot omplir-se amb elements complexos a mig camí de l'arquitectura i l'escultura, que donin caràcter a l'espai públic però alhora també a la nova estació del centre. Malgrat tot, però, és dubtosa la ubicació que el projecte proposa pel sortidor en tant que un element pugui ésser determinant per a la singularització de la Plaça Major.

MOVIMENT

“el predomini de l'eix longitudinal en el disseny no acaba d'encaixar amb l'ús que d'aquest àmbit se'n fa”

El predomini de l'eix longitudinal determinat en el projecte per un disseny de paviment unitari, que diferencia l'eix central respecte la resta d'espais públics del centre, no acaba d'encaixar amb l'ús que d'aquests àmbits se'n fa. Darrerament el pas longitudinal es combina amb un fort pas transversal de ciutadans que circulen entre el Vapor Turull i les Borrianes a l'est i les places del voltant del Mercat i la plaça Sant Roc a l'oest. L'exclusivitat del trànsit rodat en l'eix nord-sud no té entitat suficient com per determinar que el conjunt d'espais que aglutina el Passeig conformin un únic àmbit. En el projecte roman una contradicció en aquest punt. Per una banda es dona

unitat formal al conjunt de l'eix central, però alhora es mira d'esborrar qualsevol traça vinculada a la circulació, únic ús exclusivament longitudinal.

“és preferible assumir el pas de l'autobús”

L'autobús no és un vehicle inofensiu. En aquest sentit seria preferible assumir-lo com a tal, posant en crisi si cal la pavimentació al mateix pla, sobretot veient la quantitat d'elements que per marcar el pas de la línia són necessaris (pivots retràctils, vegetació, paviment rugós). En quant al carril, els recursos àmpliament estudiats per l'alternança d'autobusos en dos sentits fa factible la utilització d'un sol carril de pas, exageradament estret per limitar la velocitat, enlloc d'allargar els dos per tota la seqüència d'espais del passeig. Aquesta opció permetria extrapolar-la també al llarg de la Via Massagué.

ECOSISTEMA

“el Passeig és un ecosistema que forma part de la totalitat del casc vell”

El Passeig és un ecosistema en el qual l'espècie principal és la humana. Conseqüentment, prenen en ell una especial importància els usos i la mobilitat de persones, de mercaderies, etc. És recomanable obrir l'àmbit d'estudi d'aquest ecosistema a la totalitat del casc vell. En quant a usos, interpretar la realitat canviant dels baixos comercials, sobretot a la zona del Passeig Manresa, de la Plaça Major i dels Pedregars. Pensar en el temps. En la flexibilitat a curt termini, però també en la caducitat del disseny a llarg termini.

“la vegetació té una finalitat més enllà de la purament visual”

Com a ecosistema, la vegetació del Passeig ha de vincular-se amb la resta de la vegetació del centre i de la ciutat. Preguntar-se si aquesta vegetació pot millorar aquest ecosistema més ampli. No limitar la vegetació únicament als arbres aïllats o en filera simple. És més interessant biològicament parlant crear petits boscanys o grups. Tampoc usar-los amb finalitats exclusivament visuals. És adequada la utilització d'espècies autòctones. Actualment disposem d'un ventall important d'espècies autòctones, fins i tot amb varietats més ornamentals. O en el seu defecte es poden emprar espècies ornamentals de bona aclimatació a les condicions pròpies del clima de tipus mediterrani i terreny de formació quaternària.

“el conjunt de l’ecosistema ha de jugar a favor de la qualitat de l’espai”

El conjunt d’aquest ecosistema format pels elements constructius, el subsòl, la vegetació i l’activitat humana ha de jugar a favor de la qualitat de l’espai, però també de la seva identitat, de la facilitat d’ús, de la durabilitat, de com s’infiltra o hi circula l’aigua, de com “respira” (s’oxigena) el sòl. El paviment és un element que ajuda a caracteritzar els espais, però alhora és un element que no pot quedar deslligat d’allò que roman en l’imaginari col·lectiu sobre què és el centre d’aquesta ciutat. Potser vist així podríem dir que segurament és secundari unificar formalment o geomètricament el paviment en tot l’àmbit del Passeig, considerant, sobretot, la seva realitat espacial; mentre que, en canvi, vist en clau ecosistèmica, sí que és necessari que aquest paviment formi part d’una carta de materials, colors i textures que generi confortabilitat ambiental i el vinculi amb la imatge d’aquest conjunt més ampli anomenat “el centre”.

“cal ser conscients de la dimensió temporal”

Ja es preveu que per l’abast d’aquest projecte el seu període d’execució serà llarg i, per tant, tan important com la definició del mateix és contemplar una successió seqüencial de capes temporals, i per tant, la seva flexibilitat i adaptació a noves necessitats.

A ctes de les ponències

parlem del nou Passeig

ÍNDEX de les actes

P10. **Introducció** a les actes de les jornades

Jornades

P13. Jornada 0 “*el projecte*”

P14. Ponent 0.0 Rosa Martínez.

P17. D.0 Debat

P21. Jornada 1 “*simbolisme, història i sociologia de l’espai urbà*”

P22. Ponent 1.0 Rosa Martínez

P29. Ponent 1.1 Joan Vila Puig Morera

P31. Ponent 1.2 Maties Serracant

P32. Ponent 1.3 Albert Roig

P34. Ponent 1.4 Francesc Camps

P36. Ponent 1.5 Roger Sauquet

P38. Ponent 1.6 Teresa Mira

P40. Ponent 1.7 Joan Carles Salles

P43. D.1 Debat

P45. Jornada 2 “*ús, formalització de l’espai públic, ecosistemes*”

P46. Ponent 2.0 Rosa Martínez

P51. Ponent 2.1 Lluís Ruiz-Cortina

P55. Ponent 2.2 Jordi Llonch / Laia Llonch / Oriol Mestre

P57. Ponent 2.3 Joan Argemí

P58. Ponent 2.4 Manel Larrosa

P60. Ponent 2.5 Pau Avellaneda

P63. Ponent 2.6 Xavier Mayor

P65. Ponent 2.7 Isabel Vega

P67. D.2 Debat

INTRODUCCIÓ a les actes de les jornades

L'Ajuntament de Sabadell i la Oficina del Centre presentaren el mes de juny de 2012 un projecte per a un "Nou Passeig". L'espai, que, com se sap, portava més de dos anys en obres degut a l'execució de la nova estació del centre de la línia dels Ferrocarrils de la Generalitat, tenia, finalment, una imatge per al futur i un calendari econòmic per a executar-se.

La Fundació Bosch i Cardellach, apel·lada per diversos ciutadans i tècnics sabadellencs que demanaren la necessitat de disposar d'un espai adequat per a discutir el projecte municipal, i entenent, alhora, que el Passeig no era un espai públic qualsevol, sinó, probablement, l'espai central més representatiu de la ciutat i que, per tant, el seu futur mereixia gaudir del major consens possible i configurar-se a partir de la fusió de les millors idees, organitzà unes jornades de debat que es desenvoluparen els dies 18 i 27 de setembre i 4 d'octubre de 2012.

Després del procés participatiu "Construïm el Passeig", realitzat l'any 2009, les jornades foren el segon gran acte obert de reflexió sobre "Nou Passeig". L'objectiu d'aquest debat temàtic era valorar, il·luminar i enriquir l'argumentari sobre el qual es basava la proposta municipal. La finalitat clara del debat era, per tant, fer sorgir idees i reflexions per tal de poder millorar aquesta proposta. L'Ajuntament no només participà en el debat sinó que considerà que les actes del mateix podrien formar part d'un renovat procés participatiu.

La Fundació, com a entitat d'estudis sabadellencs, oferí un escenari idoni per a les jornades que es desenvoluparen en un pla eminentment tècnic i emmarcat en les disciplines arquitectònica, artística, històrica, geogràfica, sociològica i ambiental. El format del debat fou el d'un petit congrés. Hi participaren membres de la Fundació més alguns tècnics externs convidats per la pròpia entitat o bé per l'Ajuntament de Sabadell. Els participants que ho desitjaren van poder llegir una ponència amb dues limitacions: havia de durar deu minuts i només podien mostrar-se set imatges o diapositives. La intenció d'aquest format era que els ponents incitessin a la discussió de forma sintètica i que aquesta pogués donar-se extensament al final de cada jornada. A nivell temàtic, el debat es dividí en dues parts: una per parlar d'aspectes més genèrics i una altra per entrar més en el detall en la proposta. Prèviament en una jornada "zero" els tècnics municipals exposaren les preexistències i línies conceptuals bàsiques de la proposta municipal.

El document que aquí es presenta, doncs, és un recull dels resums i les actes de les jornades. Prèviament, s'ha volgut exposar amb una certa independència les principals conclusions dels debats que són, alhora, el posicionament de la Fundació Bosch i Cardellach enfront del projecte del Nou Passeig. Les conclusions s'han aglutinat sota quatre conceptes: espai, volum, moviment i ecosistema. Aquest document, a banda de ser el testimoni d'un esdeveniment inaudit i enriquidor en què les opinions pogueren expressar-se i discutir-se obertament, és, també, un instrument de millora del projecte d'un espai que, al nostre entendre, mereix la màxima intel·ligència possible i la màxima intencionalitat conceptual. Resta en mans del consistori, doncs, fer prevaldre en menor o major mesura tot el que en ell s'hi proposa.

dimarts 18 de setembre

jornada

0

“el projecte”

La intenció d'aquesta jornada era conèixer en detall el projecte redactat per l'Ajuntament. Conèixer-lo a nivell formal però sobretot a nivell argumental.

parlem del nou Passeig

0.0

Obrí les jornades en Josep Llobet explicant breument el procés que ha seguit el debat del Passeig fins arribar a les jornades. Posteriorment prengué la paraula el Regidor d'Urbanisme Joan Manau:

Notes:

Inicialment fa donar compte que el Passeig s'ha d'abordar pensant en què duri molts anys. Parla dels problemes amb l'obra i expressa que malgrat estigui parada cal retornar la normalitat a la superfície. També a nivell econòmic l'Ajuntament disposa dels diners per abordar-ho. En quant al procés explica que sovint un procés participatiu no "aconcenta mai a ningú". Entrant en la fase que s'està a punt de licitar argumenta que l'Ajuntament no té cap inconvenient en què es debati però que cal pensar que la ciutadania demana "que actuem". Finalment expressa que aquest projecte té dos límits: el temps i el pressupost.

Seguidament prengué la paraula en Xavier Mayor que explicà el tipus de format que prengueren les jornades i finalment Roger Sauquet que posà en antecedents el debat referint-se al procés de "Construïm el Passeig".

Rosa Martínez

Arquitecta responsable del projecte del "Nou Passeig".

Notes:

Centrà l'explicació a les preexistències que han condicionat el projecte. Féu referència a que el projecte té un àmbit major, emmarcat per la Gran Via i la Carretera de Terrassa.

Mobilitat: es pren com a referència els estudis de 2007, 2008 així com el que es recollí en el document de síntesi de "Construïm el Passeig" que senyala unes bases mínimes de mobilitat. Aquests apunten que cal mantenir una doble línia d'autobusos per no agreujar en dèficit l'accessibilitat al centre.

Explica el sistema de semàfors que s'ha dissenyat pel "Nou Passeig" que alternarà el pas d'autobusos entre la Via Massegué (d'Escola Pia a Les Valls) i el Passeig Manresa. Les parades d'autobús es situaran al Passeig Manresa i a l'inici de la Rambla. En quant a les Càrregues i Descàrregues (CiD) parla d'un horari i d'un sistema de pilones retràctils per organitzar-lo. La bossa actual de taxi del carrer Alfons XIII passa a ser de CiD. Aquesta, juntament amb àrees al carrer Palanca més d'altres de perifèriques, són les previstes per donar cabuda a l'abastiment a comerços. Pel que fa al taxi, majoritàriament es concentrarà al Passeig Manresa.

Subsòl: la nova estació esdevé alhora un aparcament soterrat. Aquest se suma al que ja hi ha a la plaça Doctor Robert. El projecte estudia la connexió entre ambdós. Alhora s'ha incorporat recentment al subsòl un sistema de recollida pneumàtica d'escombraries. Tot aquest conjunt fa que siguin escasses les àrees aptes per a la plantació d'arbres. En quant a la plantació, el terreny del Passeig és massa argilós i, per tant, inadequat per a la plantació del tipus d'arbrat escollit, majoritàriament de port gran. Per aquest motiu es fa un canvi de subsòl mitjançant mitjançant rases on s'introduirà una terra adequada.

Usos: Explicà les àrees de terrasses en la Plaça Major. Parla de compatibilitzar els usos freqüents amb els usos singulars o efimers. Parla de l'ús per a activitats escèniques del Racó del Campanar, amb la introducció d'una configuració en "platea" i "escenari" del mateix. Acaba senyalant que prefereix parlar de materials i d'elements, especialment del paviment, en les jornades posteriors.

D.0

Debat

Notes:

En el debat posterior es demanen diverses paraules. Josep Llobet parlà de les preexistències i de la necessitat de prendre un “posicionament” sobre com d’una forma simbòlica, però també arquitectònica, entre en joc la nova estació de ferrocarril situada al mig d’aquest espai. Maties Serracant llançà una queixa sobre el fet que en la seva presentació la Rosa només hagués parlat de preexistències i no s’hagués estès a explicar tot el projecte. Francesc Figueres féu notar la importància que prenen els diferents serveis, sobretot la gestió d’aquests, en l’espai públic i demana que s’adquireixin compromisos amb les diferents companyies per tal de no haver d’estar aixecant el paviment i conseqüentment generant molèsties constantment. Oriol Mestre es centrà en la mobilitat, especialment la bicicleta, absent en l’explicació de la Rosa, i argumentà que, segurament, l’estació intermodal, per excel·lència serà la de Plaça Espanya. En Guillem Bosch demanà que s’aclarissin més temes del projecte, com els materials, sobre si s’han arribat a plantejar l’articulació de l’espai del Passeig en dos o no, el perquè de les pèrgoles situades en la zona dels antics pedregars, etc.

Davant d’això la Rosa Martínez optà per avançar algunes de les coses que tenia previst d’explicar en les pròximes sessions. Parlà que, a nivell conceptual, ella detecta dos tipus d’espais: els buits i els plens. Les pèrgoles venen a omplir l’espai de les antigues peixateries o pedregars complementant la seqüència d’espais buits i plens que culmina a la plaça Doctor Robert, plaça que, juntament amb la Sant Roc, conformen un únic espai públic que té un edifici al mig (l’ajuntament). Aquesta seqüència s’interseca amb l’únic recorregut de trànsit lineal, de bicicletes i autobusos, que el creuarà longitudinalment seguint la direcció nord-sud. Finalment entrà a explicar el concepte de disseny del paviment, basat en una transposició a major escala d’alguns recursos compositius utilitzats en teixits i en les dues principals

directrius del Passeig: la longitudinal (eix nord-sud) i la transversal (travessies est-oest).

El segon torn de paraules l'inicià Roger Sauquet demanant si hi ha més informació que ens permeti entendre el projecte pel que fa al relleu: seccions, alçats, etc. Albert Roig explicà que ell considera aquest sector com a un àmbit amb tres places i un carrer. Les tres places tenen una gran potència històrica que mereix d'un gran i profund estudi. Posteriorment llençà una sèrie de preguntes: 1) perquè s'ha d'acceptar com a vàlid que les escales d'accés a l'estació estiguin separades dels ascensors, 2) com s'ha pensat la recollida d'aigües pluvials, perquè aquestes es podrien recollir i retornar a la capa freàtica, ja que té constància de l'existència d'un gran pou pròxim a l'Ajuntament. En Josep Lluís Gorina argumentà que ell interpreta que hi ha un "fluxe" ben encaminat a la Rambla, que s'eixampla al Passeig i que es torna a encaminar en el Passeig Manresa. Però expressà que el Passeig no és un lloc de pas. També féu notar una contradicció entre l'ús previst en la plaça Doctor Robert i la plantació d'arbrat davant de l'església dels "Padres" juntament amb el pas de trànsit rodat. Aquesta contradicció entre fluxos de trànsit i l'ús "estàtic" que del Passeig se'n fa pot generar conflictes. L'Anna Segura es centrà en els jocs infantils. Considera que no cal ballar-los i fa notar que la zona amb jocs més usada és la Plaça Sant Roc. En aquest sentit valorà la importància del Racó del Campanar que podria convertir-se en un espai més viscut, tant per nens com per adults.

Acabat el torn la Rosa preferí no entrar a debatre les propostes sorgides. Respongué que a l'àrea de la Plaça de l'Àngel es situen els jocs infantils perquè el centre és molt deficitari en aquest ús. Explicà que l'àrea de les Borrianes, Mestre Rius, està formada per carrers amb una secció molt domèstica. Davant d'això, la plaça de l'Àngel que sempre ha estat ocupada per usos incòmodes, passa a ésser un àmbit d'estada, amb vegetació arbrada. Considera que és una plaça molt assolellada durant les tardes d'estiu. El projecte es planteja mantenir l'arbrat existent i afegir-n'hi d'altre. Explicà que les àrees de jocs infantils s'han tancat a tota la ciutat per temes de seguretat. En quant a les preguntes referents al drenatge, exposà que al Passeig Manresa hi haurà un aiguafons lineal per on es situarà la recollida d'aigües que coincidirà amb la línia d'arbres plantats. Tanmateix no es pot reutilitzar l'aigua pel problema de la brutícia i els olis en el paviment. En quant a la secció del conjunt parlà d'una planimetria única que farà desaparèixer les voreres. El pas dels autobusos s'haurà de marcar utilitzant altres recursos com jardineres o pilones.

Tancà el debat un últim torn de paraules en què Alfons Borrell exclamà que no entenia la relació entre preservar la història i fer un projecte contemporani. Isabel Vega parlà sobre el drenatge sostenible; que cal entendre que el Passeig és una enorme coberta. Considera que l'aiguafons de recollida d'aigua és molt bona idea i pregunta quins gruixos de terra queden entre el sostre de l'estació i el paviment. Jordi Vallhonrat argumentà que a nivell genèric “millor que ens quedem aquí”, ja que el Passeig és un espai que li demanem molt. Valora que hi ha moltes preexistències i que, d'aquestes, la ubicació de l'estació fou la decisió més important. Tot i així resalta algunes contradiccions: el Passeig és un espai que el volem d'estada però hi passen cotxes. Es qüestiona perquè és tant necessari que els autobusos passin pel passeig en l'eix nord-sud. En quant a usos, serà difícil compatibilitzar el que diu el projecte amb una realitat tant canviant. Com endossarà el projecte que els bars canviïn de lloc? Finalment demanà més definició sobre la plaça Doctor Robert.

En Maties Serracant tornà a prendre la paraula per fer notar les incògnites que encara hi ha: dimensionats de càrrega i descàrrega, si es variaran o no els accessos al pàrquing, quin procediment es seguirà de licitació, etc. Parla que ell creu que aquest debat tècnic no té la intenció de suplir un debat ciutadà. Potser, precisament, el que caldria és obrir aquest debat a la ciutadania. En aquest sentit, Josep Llobet contestà a en Maties que la intenció de la Fundació és que el debat sigui tècnic per centrar-lo en temes de projecte. Finalment conclogué les paraules retornant a la contradicció del propi nom del Passeig: “Passeig de la Plaça Major”. És el Passeig un passeig o una plaça? Explicà que troba el projecte com a molt longitudinal i que creu que necessita quelcom que permeti reconèixer de millor manera els diferents espais.

dijous 27 de setembre

jornada 1

“simbolisme, història i sociologia de l’espai urbà”

Punts per debatre: Consideració espacial de l'àmbit. Quina filosofia/ideologia/preeminència regeix la proposta? L'espai urbà com a símbol. Lectura de (relació amb) la història. Quin paper hi juga l'art? Hi ha artistes/intel·lectuals que han reflexionat sobre aquest espai? Què hi diuen? A nivell socio-econòmic, quin grau de transcendència tindrà la implantació de la nova estació de tren al centre del Passeig? Quina incidència pot tenir la modificació de l'espai públic en la vida de la ciutat?

parlem del nou Passeig

1.0

Rosa Martínez

Arquitecta responsable del projecte del “Nou Passeig”.

Notes:

Parlà del procés històric que ha seguit el passeig. Nodreix l'explicació amb seccions de l'espai públic.

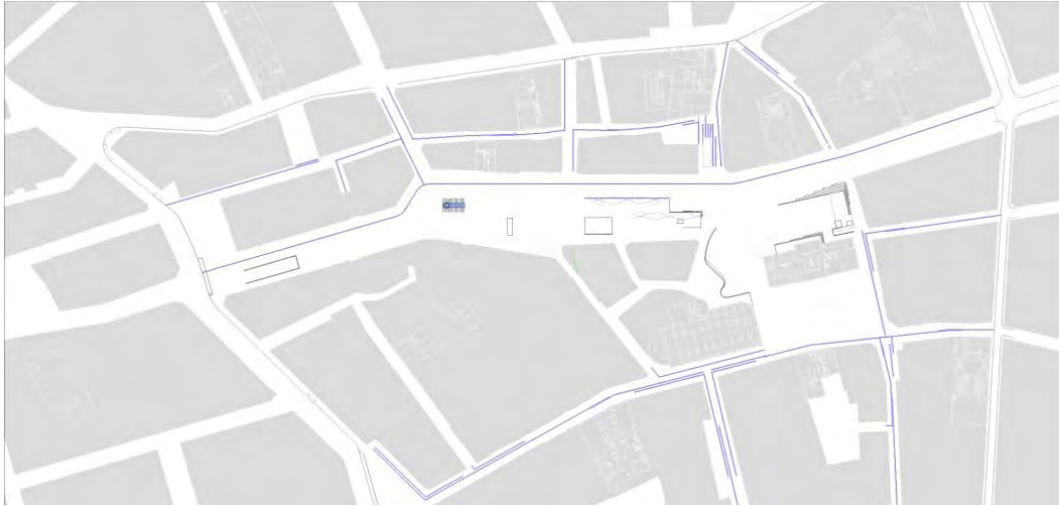

Passeig previ a l'enderroc.

Projecte de “passeig”

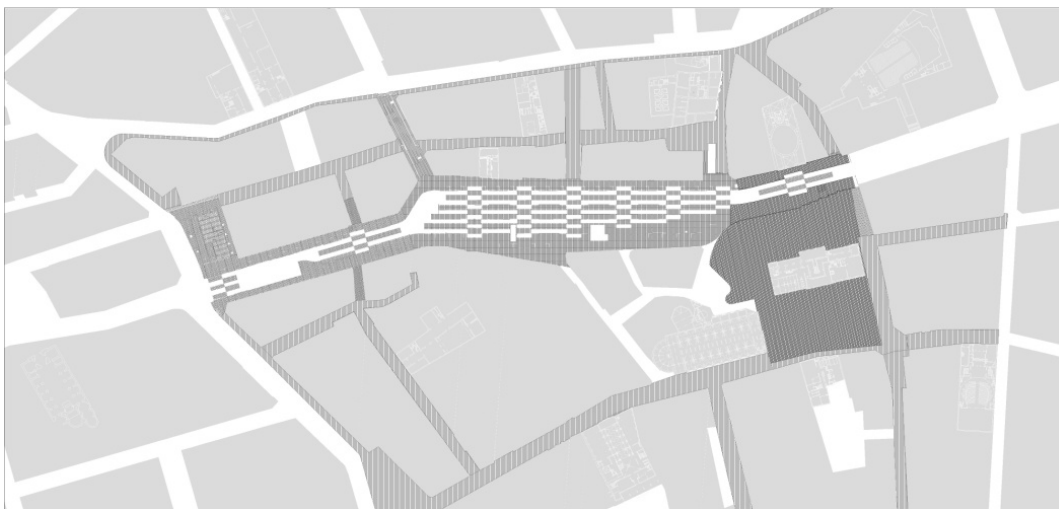

Topografia i elements construïts de la nova proposta.

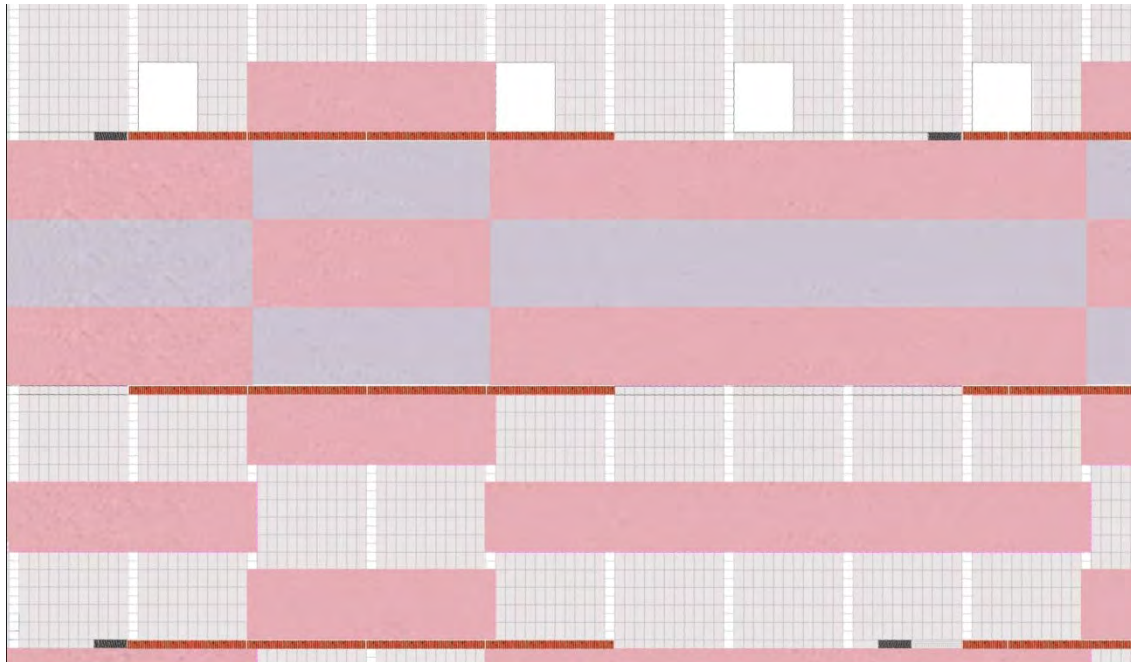
Arbrat.

Proposta de paviment - un teixit - l'ordit i la trama.

parlem del nou Passeig

Exemple de paviment. Tipus de teixit: lligat de plana. Materials: Asfalt color, tires de ceràmica, granit.

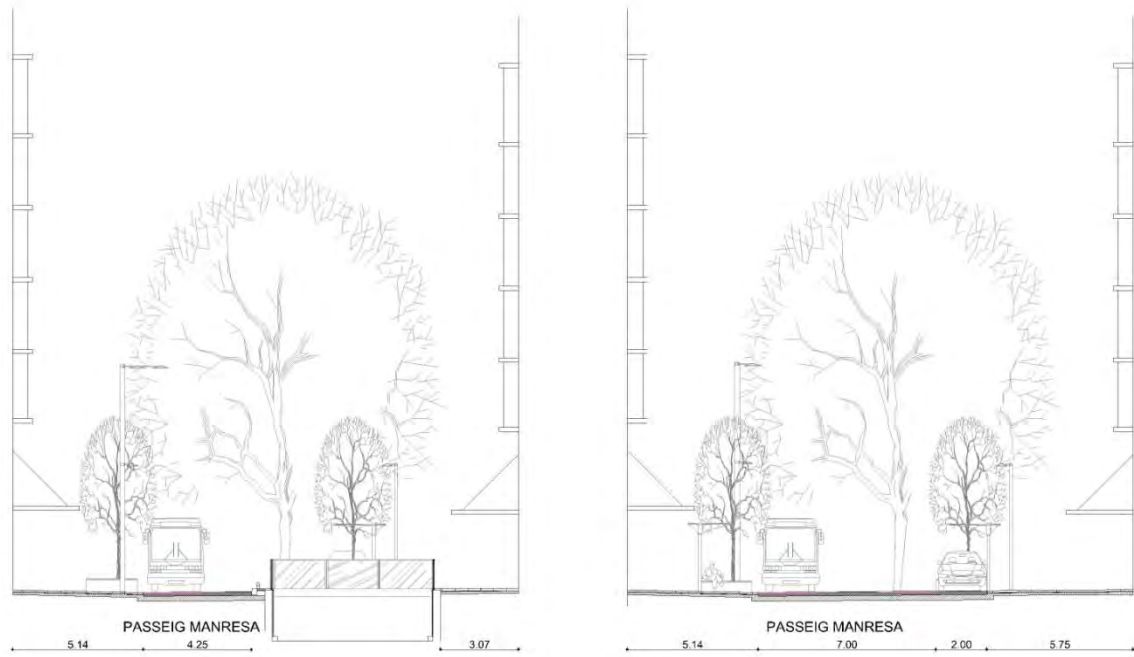
SECCIONS:

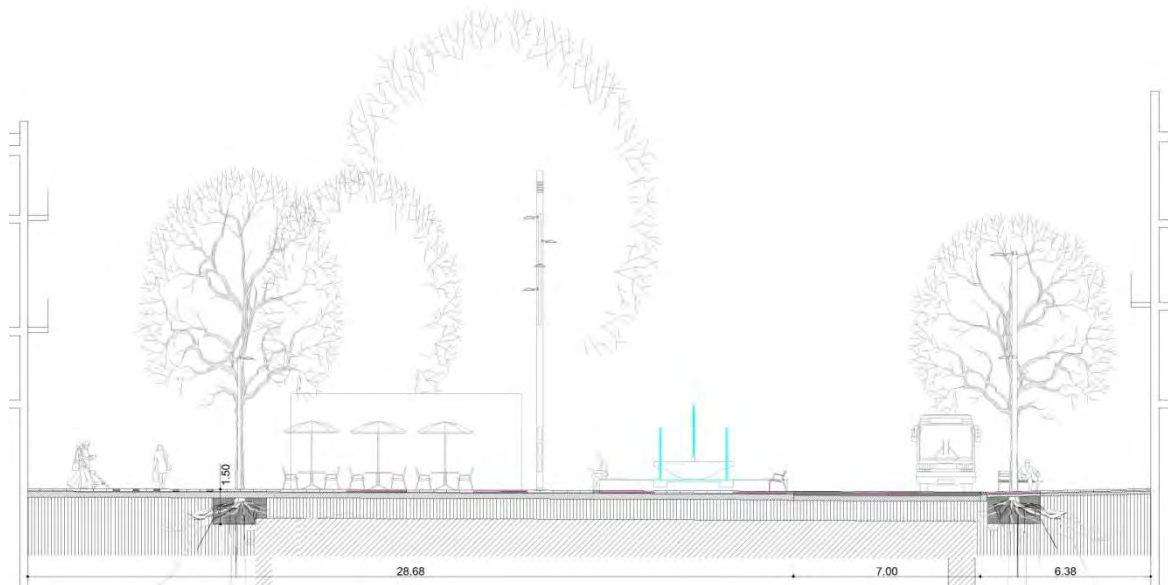
Plaça de l'Àngel.

parlem del nou Passeig

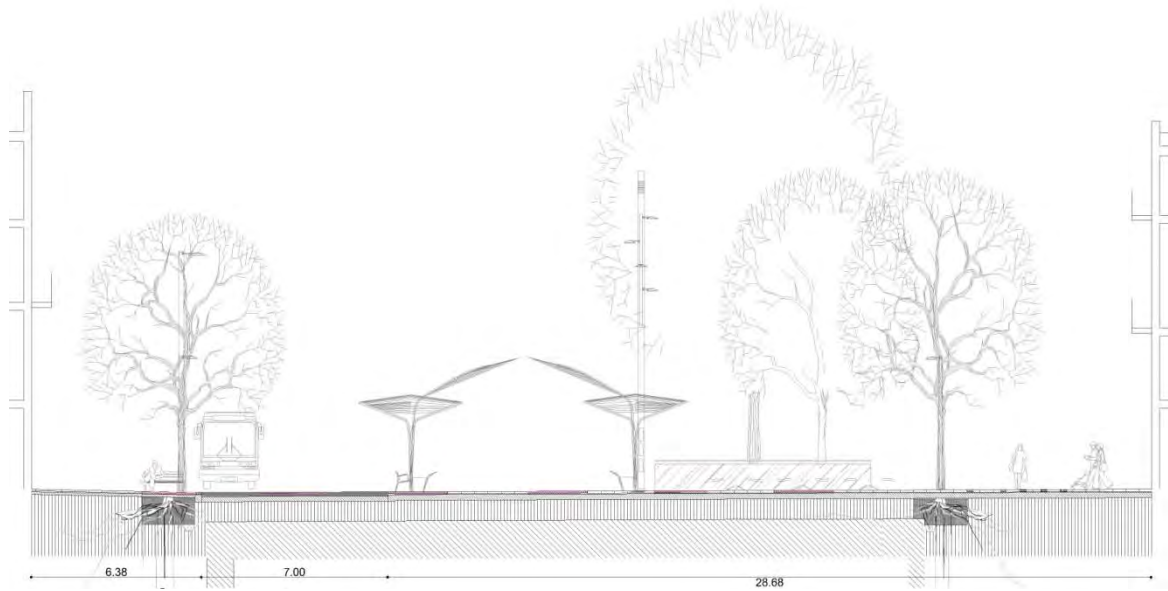
Passeig Manresa

Plaça Major.

parlem del nou Passeig

Pedregars.

Plaça Doctor Robert.

parlem del nou Passeig

1.1

Joan Vila Puig Morera

Artista visual. Col·lectiu Sitesize www.sitesize.net

Resum:

Considerar l'àmbit d'actuació entre La Rambla i la Via Massagué, no obliga a projectar una solució unificadora que reforci la continuïtat. Aquesta és compatible amb una definició de diversos espais que han de ser tractats de manera diferent mostrant límits i singularitats distingibles. Una opció per accentuar la diferència pot ser seqüenciar en tot l'àmbit, una alternança d'espais oberts lliures (versàtils, aptes per dinàmiques col·lectives i funcions diverses), contraposats a espais recollits (zones arbrades i vegetals lligades al repòs, l'estada i la contemplació).

Un cas particular d'aquesta solució hauria de ser la recuperació de la Plaça Major com espai central obert, emblemàtic i fundacional de la ciutat. La seva singularització com a gran espai lliure tradicional pot contrastar-se amb la recreació volumètrica-aèria, de les edificacions que delimitaren "el Pedregar". Una interpretació definida com un element permeable en superfície, que sigui lleuger i contundent alhora, que aporti qualitats de disseny actual, valors ambientals verificables i una dimensió simbòlica que rellegeix la memòria del lloc accentuant una nova representativitat.

1.2

Maties Serracant Camps

Geògraf. Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

Es recorda que les ponències han de parlar del projecte del nou Passeig, no poden durar més de deu minuts i no poden tenir més de set diapositives. Serem rigorosos en aquest aspecte. És prioritari tenir temps per debatre.

Pot un projecte sense projecte, sense ànima, sense cos ni forma, sense aparentment contenir cap idea-força més enllà d'un criteri geomètric i formal en el paviment, que no ha estat ni capaç d'aixecar cap debat entre defensors i detractors, ser l'adequat per a un espai tan singular i estratègic i alhora tant maltractat? Pot el projecte actual contribuir a generar les dinàmiques de reapropiació ciutadana, de regeneració de l'activitat econòmica, de convivència entre barri i ciutat i revertir les dinàmiques de banalització a les que molts centres urbans es veuen abocats?

Al meu entendre, el projecte ha de ser més valent, més arriscat i agosarat, ha de marcar un canvi. No pot ser el darrer projecte d'una etapa, d'una forma ja antiga de fer espai públic, sinó el primer d'una de nova. I el canvi de vegades pot voler dir menys canvis, actuacions més toves, més mal·leables, més obertes, més col·laboratives. Un projecte per a un espai que sota la aparença de inacabat, la fragilitat de l'incomplet, generi porus d'oportunitat, convidi a l'ús i a l'expressió ciutadana. Un projecte per a un espai urbà que ens sedueixi.

1.3

Albert Roig i Deulofeu

Historiador. Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

TRES PLACES I UN ANTIC CARRER

Enfront de la presentació sobtada d'un projecte, del tot incoherent, sobre la transformació del Passeig de la Plaça Major, voldria fer unes consideracions i una breu proposta sobre aquesta actuació.

reflexions prèvies

- aquest projecte d'intervenció, incideix de ple en el centre històric de la ciutat, on la consideració patrimonial urbana afecta plenament quatre espais amb identitat pròpia cada un d'ells; la Plaça Sant Roc (s. XIX), la Plaça Major (s. XI), l'antic carrer de Manresa (s. XIII) i la Plaça de l'Àngel (s.XIV).

el coneixement com a base d'una intervenció coherent

- disposar de la memòria i catàleg del patrimoni arqueològic, arquitectònic i paisatgístic de tot el sector és, tant per lògica com per normativa, la base imprescindible per a una intervenció objectiva.

consideracions a tenir en comte

- s'ha d'analitzar i considerar totes les façanes que han configurat al llarg del temps cada un dels quatre espais i que ara es pretén generalitzar en un sol vial urbà.

- traslladar l'entrada de la superfície dels ascensors a l'eix de les escales

- la convivència en un mateix pla entre el pas dels vehicles i el passeig dels vianants és una imprudència.

una proposta

- construcció de l'edifici de l'estació sobre l'àmbit de l'antic Pedregar, punt d'informació dels serveis dels FFCC i de RENFE, parades de transport públic, accés a l'aparcament i a l'estació, cafeteria i centre de difusió i d'informació ciutadana.

- recorregut del transport públic per tot el costat de llevant de la Plaça St. Roc, Plaça Major i Passeig Manresa.

1.4

Francesc Camps Palou

Arquitecte Membre de la Comissió Tècnica assessora del jurat del Concurs del Passeig / representant del COAC

Resum:

Línia de treball, més que ponència. L'exposat constitueix la gènesi d'aquesta.

- * La importància de l'anàlisi prèvia en la construcció del discurs. Tot i ser una fase imprescindible en projectes complexos, no es va manifestar a les propostes en fase de concurs.
- * Lectura de la naturalesa dels espais existents a l'entorn *Passeig de Sabadell*. Conjunt estrany i divers d'espais urbans encadenats entre si, però no enllaçats. Primers indicis de discurs.
- * Els nous usos aplicats al resultat de l'anàlisi. El símbol, el quotidià i la flexibilitat.
- * Primers encaixos sobre el paper.

1.5

Roger Sauquet Llonch

Arquitecte. Fundació Bosch i Cardellach. Relator del procés Construïm el Passeig. Professor a la ETSAV-UPC

Resum:

Recorregut gràfic per una seqüència ambiental (evidentment imaginada):

Una seqüència d'espais públics suposa un enriquiment sensorial al passeig (en tant que acte de caminar) de les persones per la ciutat.

SEQÜÈNCIA tal i com la veig jo:

Plaça de l'Àngel - raconada verda, humida, agradable a l'estiu - Passeig Manresa - un carrer de l'Eixample barceloní - Plaça Major - la clàssica plaça-mercat - Pedregars - un carrer a recuperar davant la realitat d'una nova estació, de noves parades de busos, etc; la pèrgola proposada per Ajuntament és un indici: que, aquest espai, instintivament, cal omplir-lo... ara bé, com? tenim referències històriques ineludibles i exemples per fer una "relectura" contemporània - Plaça Dr. Robert - juntament amb la Plaça St. Roc són les places representatives de les institucions, del poder - el Racó del Campanar - com la plaça de l'Àngel pot significar el gran espai vegetal del conjunt, però a diferència d'aquella, mira al sud, és agradable a l'hivern, la seva proximitat amb els sortidors de la Plaça St. Roc i llunyania del trànsit la converteix en un espai on els nens de ben segur jugaran).

Què evidencia la seqüència? La forma dels espais, les façanes que els miren, els usos de les plantes baixes, la dimensió de les parcel·les. Els espais, ara, a més, venen caracteritzats per un subsòl que determina quins poden ésser vegetats (sortosament els més recollits: plaça de l'Àngel i Racó del Campanar).

1.6

Teresa Mira Lozano

Arquitecta. Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

És l'espai més emblemàtic de la ciutat i no el tenim. La proposta posa èmfasi longitudinal amb un únic espai funcional i formal sense extrems, eludeix l'heterodòxia de façanes i treu potencia urbana als edificis amb valor simbòlic.

El traçat vinculat a la pl. Major i al carrer Manresa (s. XIV), al campanar (s.XVIII), a la Plaça Sant Roc i a la Plaça de l'Àngel (s.XIX) configuren i ens envia percepcions originals que si llegim, resoldrien escala, materials, ambient i composició. La descomposició de la Pl Dr Robert, a més de ser costosa no resol l'espai i manca una frontissa com l'antic quiosc amb el Racó del campanar.

Al passeig lineal li cal un estudi de les façanes i de com poder configurar uns vincles formals de les edificacions entre elles i entre els paviments i el mobiliari. No cal recuperar un sortidor grotesc que no aporta res.

Hem hipotecat dècades de centre històric provisional amb errors en fer alli l'estació. El resultat de l'obra pública és també la gestió del temps i la decisió i el nou risc de perdre el finançament al qual estan obligats els gestors del ferrocarril amb el conveni del soterrament. La mobilitat funcional amb l'estació i el parquing condiciona situacions de risc.

1.7

Joan Carles Sallas

Arquitecte. Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

PASSEIG, PLAÇA MAJOR O PASSEIG DE LA PLAÇA MAJOR
PASSEIGS!

Sabem que eren i són els PASSEIGS!

Són espais urbans de representació nascuts als segles XVIII i XIX , relacionats amb el creixement de la ciutat, la referència és el París de Hausman. Tenen altres noms; *bulevards, avingudes, rondes, vies de cintura, vies de muralla*, alguns passeigs són antigues *Rambles*, amb la corresponent urbanització de les rieres preexistents.

-Respecte els vials de la ciutat antiga construïda, tenen grans dimensions, tenen *proximitat a algun parc urbà del segle XVIII-XIX*, la presència d'espais amplis pel vianant, parts sense pavimentar i una gran aposta per l'arbrat amb més de dos fronts, com l'element monumental i de singularitat urbana. Son espais de circulació de persones i mercaderies, perimetrals a la ciutat construïda, o que uneixen antigues viles, i sense haver produït esventraments urbans o actuacions de Reforma Urbana.

-Des de l'inici estan configurats pel seu nou traçat, amplitud i presència de l'arbrat, poden tenir preexistències; muralles, jardins, canals, etc... que generen la seva identitat urbana. Les façanes d'un passeig són espais urbans consolidats posterior com actuacions de nova ciutat. Tenen un paviment sòlid i sobri degut a la seva gran dimensió, espais sense pavimentar per arbrat i vianants, materials de llamborda per l'espai viari i tramvia, amb elements de mobiliari lineals (*llampares d'enllumenat, bancs, i enjardinament-exposicions universals 1988, 1929*) adquireixen un paper monumental. Al segle XX, la consolidació i major artificialització de la ciutat construïda ha comportat l'asfalt de calçades i de paviments de formigó i asfalt a les voreres.

parlem del nou Passeig

-Són un NOU espai representatiu i de trobada multitudinari per a tota la ciutat, i substitueixen les places històriques com espais de la NOVA representació social urbana.

PLACES MAJORS!

Sabem que eren i són les PLACES o PLACES MAJORS!

Són espais urbans de representació nascuts amb la història de la ciutat, des dels segles dels segles, relacionats amb la idea de centre de la ciutat (*poder, representativitat, identitat urbana*). La referència és l'Àgora, la trobada del *Cardum* i *Decumanum*, l'interior d'una vila emmurallada, un espai renaixentista i porticat, o un espai modern ple d'equipaments. Les places tenen moltes formes al llarg de la història. No tots els espais projectats aconseguen ser la PLAÇA, ja que es construeixen per intervencions en la ciutat de la Reforma Urbana.

Les PLACES MAJORS, formen part dels vials de la ciutat construïda, tenen forma irregular o regular segons l'època històrica, tenen *proximitat als espais centrals i de poder (Ajuntament, banc i església)* havien estat SEMPRE espais amb prioritat pels vianants, però en el segle XX, van ser ocupats pel vehicle privat i el transport públic, han estat els primers espais pavimentats i l'arbrat és singular i minoritari. Son espais de trobada de persones dins la ciutat construïda, i en molts casos ha produït necessaris esventraments urbans. Tenen un paviment sòlid degut a la seva i intensa utilització, espais ben pavimentats, materials de pedra o ceràmica de tradició pròxima, i amb excepcions pels vehicles i el transport públic, pocs elements de mobiliari (*lampares d'enllumenat, monuments, etc...*).

Són el PRIMER espai representatiu i de trobada de la ciutat, són els espais de representació social i política urbana, ja que els "jardinets" van ser els primers espais per assumir la funció de lleure per la seva forma tancada en si mateixa, amb control visual. Estan configurades per les seves façanes i potents preexistències; la forma de l'espai buit, la lleugera topografia i pendent generen la seva identitat urbana. Les façanes d'una plaça són espais urbans ja consolidats, son la HISTÒRIA de la ciutat.

L'error històric és al segle XX, VAREM DEIXAR ENTRAR ELS COTXES A LES PLACES MAJORS de la ciutat, varem posar asfalt i varem deixar poques voreres per protegir-nos de l'aigua.

PLAÇA MAJOR; la Plaça de la Generalitat de Catalunya.

1. Espai urbà de representació i de la història de la ciutat, relacionat amb la idea de centre de la ciutat (*poder, representativitat, identitat urbana*). Un espai modern amb algun nou EQUIPAMENT, quan ja tens una plaça és un **ERROR ANAR CONTRA** la reforma històrica.
2. Forma el nucli central dels vials de Sabadell, amb dimensió irregular o regular segons l'època històrica, i ha de recuperar la prioritat pels vianants que en el segle XX, van ser ocupats pel vehicle privat i el transport públic.
3. Ha de ser el **NOU CENTRE** de la ciutat construïda, I si han produït necessaris esventraments urbans i actuacions de Reforma Urbana que ho justifiquen.
4. Ha de treballar per les seves façanes, preexistències i nous elements **ARQUITECTÒNICS**; ha de treballar l'espai buit, la lleugera topografia i fins i tot, recuperar espais de la HISTÒRIA.
5. Ha de tenir un paviment sòlid i durador, poc arbrat, prioritat total PEL VIANANT amb una MORATORIA temporal de 10 anys pels vehicles i el transport públic, amb poc mobiliari. Al segle XXI **HEM DE TREURE ELS COTXES** i treure l'asfalt del centre de la **CIUTAT**.

D.1

Debat

Notes:

En el primer torn de paraules demanaren participar la Roser Saus, la Isabel Vega, en Xavier Sauquet i l'Isidre Soler.

La Roser Saus recordà els diferents moments de la gestació del projecte i explicà que ella pogué seguir-los d'aprop al ser assessora tècnica de l'Oficina del Centre. Mostrà la seva satisfacció per la iniciativa de les jornades i explicà que les interpretava com una continuïtat d'un procés que començava amb el cicle "Construïm el Passeig". Isabel Vega valorà positivament les jornades considerant que amb elles es recuperaven valors perduts en el disseny de l'Espai Públic. Alhora detectà certs solapaments de discurs entre els que parlen de dinamisme - estatisme i ròtules i fites, els que fan el discurs de les àrees més o menys vegetades i els que parlen de recuperar l'entitat de la Plaça Major.

Xavier Sauquet prengué la paraula per parlar de diversos temes des dels més genèrics fins als més de detall. En quant als genèrics considerà que cal posicionar-se sobre si aquest espai "polimorfe" que és el Passeig tracta individualment o unitàriament tots els subespais. Un element que lliga amb evidència l'espai és el paviment i potser cal posar-ho en crisi. Seguidament féu un breu repàs històric tot opinant que el tall de trànsit del carrer de Gràcia suposà sacrificar, en certa manera, l'eix central pel Passeig ja que es va veure obligat a assumir el pas d'autobusos. Donà a conèixer que personalment havia treballat en la possible eliminació del pas d'autobusos bo i utilitzant el carrer Sant Joan, però era francament difícil abastar així tot el centre (a banda que el carrer Sant Joan es carregava exageradament de trànsit). En quant als temes de detall, alertà dels problemes en la durabilitat que pot suposar el barrejar diferents materials en el paviment en la zona de pas d'automòbils. Finalment valorà negativament la ubicació del "chiki park"

a la plaça de l'Àngel i proposà col·locar-lo a la futura passa de davant de la Puríssima.

Seguidament Isidre Soler prengué la paraula per dir que venia al debat com a ciutadà i que considerava que és un espai de discussió necessari. Va agrair així mateix als organitzadors l'acte. Considerà que el Passeig és un espai difícil de resoldre però que Sabadell té una oportunitat que no es pot deixar perdre. Finalment alertà que, davant d'un pretès pànic, l'Ajuntament no acabés aprofitant el potencial d'idees vessades. Opinà que davant d'un cas així és preferible premiar la qualitat a les presses.

En un segon torn de paraules Cesc Camps, davant d'una pregunta de Roger Sauquet sobre com considerava en la seva ponència que una ròtula podia "formalitzar-se" o prendre volum contemporàniament en l'espai públic (els clàssics per exemple utilitzaven obeliscs entre d'altres elements construïts), argumentà que més que ròtules s'havia de tenir en compte quins elements configuren les "frontisses" entre "espais oberts" i "espais contrets". Un exemple era el salt de cota que per exemple podria establir-se entre la zona dels pedregars i la plaça Doctor Robert.

També prengué la paraula Joan Carles Salles per opinar que els arbres no formen part del mobiliari urbà, repassant lluites pretèrites en què, apel·lant al simbolisme que un arbre urbà comporta, s'havien salvat arbres que anaven a ésser tallats. Per exemple les alzines de l'antic Passeig o bé els plàtans de la Rambla.

Finalment prengué la paraula Francesc Figueras per dir que considera que actualment el Passeig és un espai esventrat per una infraestructura del transport. Una correcta relació entre aquest "sota" tren i el "sobre" plaça seria un element emergent que hauria de tenir tota la qualitat arquitectònica. També alertà de la "hipnosi" del paviment, en el sentit que se li demanen moltes coses, o se li atribueixen moltes capacitats en la configuració arquitectònica del conjunt, fet que ell posa en crisi. Considera que el paviment ha de ser principalment funcional. Tragué com a exemples Siena, plaça a la que diferents ponents s'hi havien referit, i la Rambla de Catalunya.

Acabà el debat prenent la paraula Roger Sauquet que llançà una reflexió sobre el valor que té fer un primer projecte, en el sentit que, segurament, si en el debat estaven sorgint moltes idees era perquè al davant hi teníem un projecte i no es parlava "en el buit". Finalitzà agraint a la Rosa Martínez i als ponents les aportacions fetes.

dijous 4 d'octubre

jornada 2

“ús, formalització de l'espai públic, ecosistemes”

Punts per debatre: Reflexió sobre els usos i els escenaris, sobre els usos i el disseny de l'espai públic; com interaccionen? Estan els previsibles usos ben ubicats? Com es relaciona amb l'ús el paviment, la vegetació, la topografia, els elements construïts? Com entren en joc les servituds i els elements sobresortints de la nova estació? Sobre alguns elements: les pèrgoles, els paviments, la vegetació. Sobre la relació entre l'ús i la vegetació. Si entenem el Passeig com una porció més d'un ecosistema urbà més ampli, és la proposta adequada? La proposta millora aquest ecosistema o l'empitjora?

parlem del nou Passeig

2.0

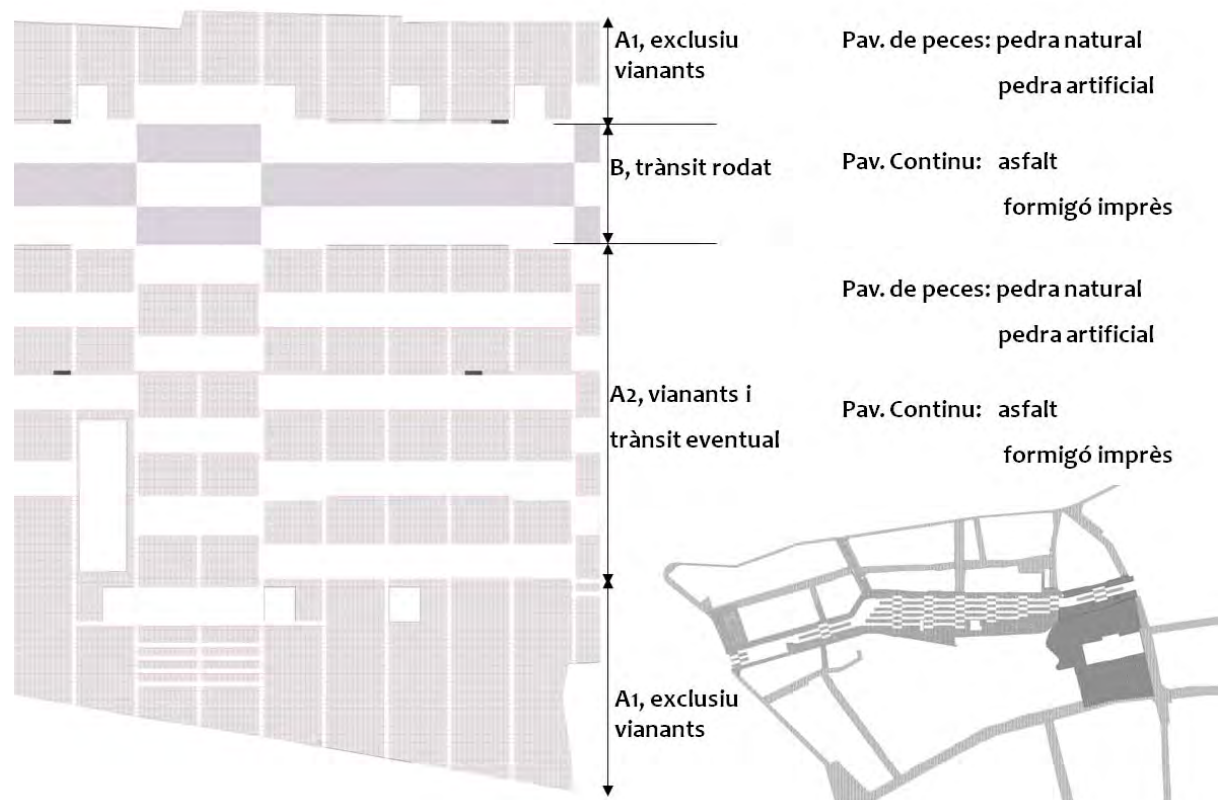
Rosa Martínez

Arquitecta responsable del projecte del “Nou Passeig”.

Parla dels elements.

IMATGES:

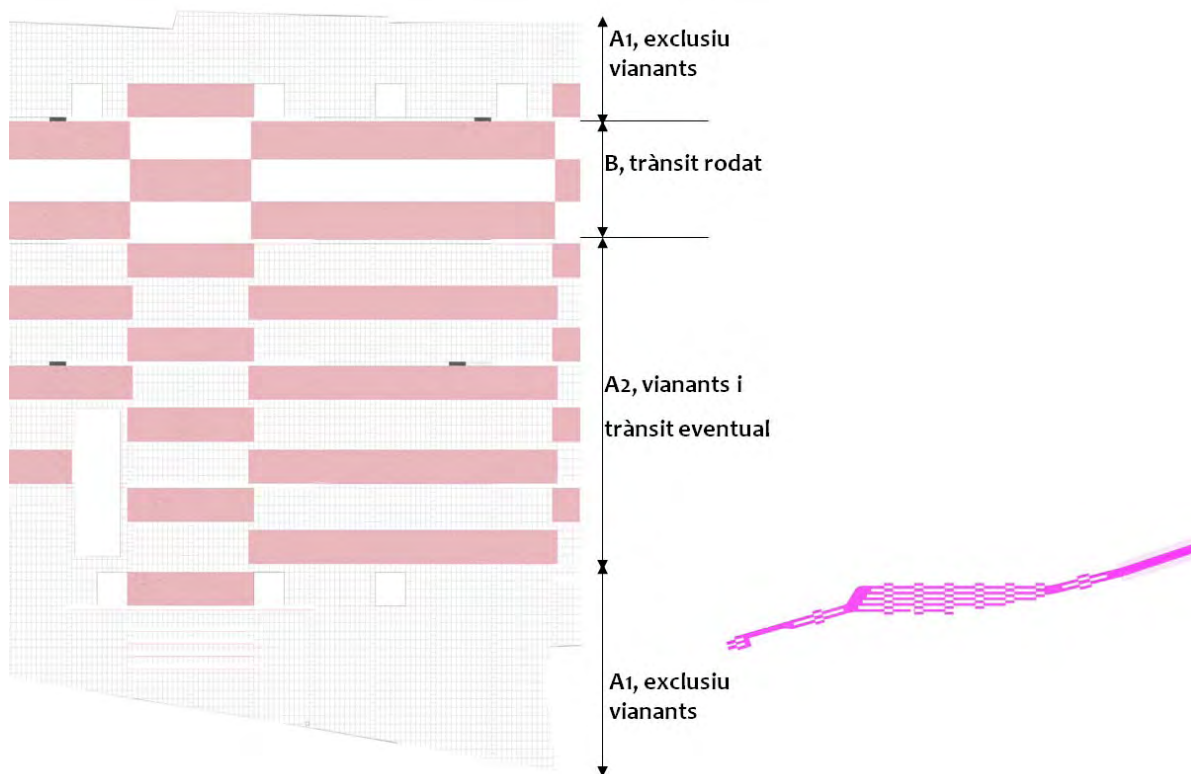
Paviment.

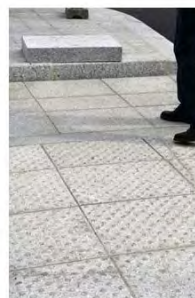
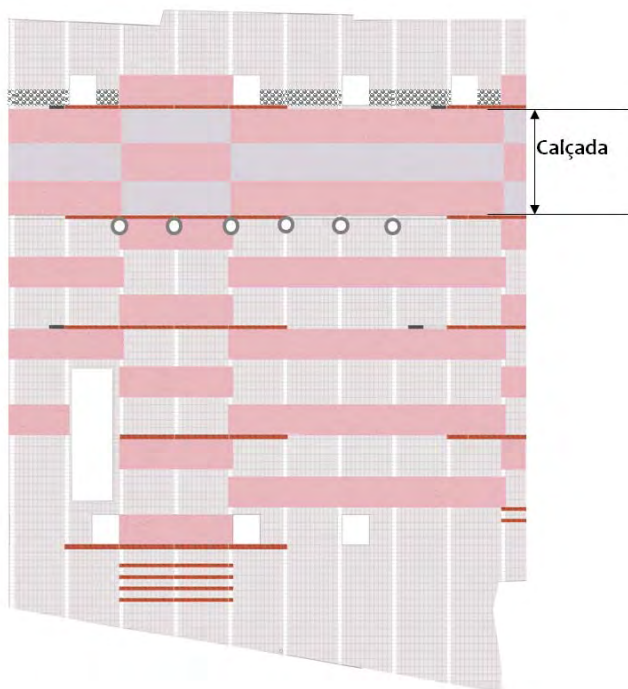
El paviment com a teixit: l'ordit.

parlem del nou Passeig

El paviment com a teixit: la trama.

Paviment podotàctil

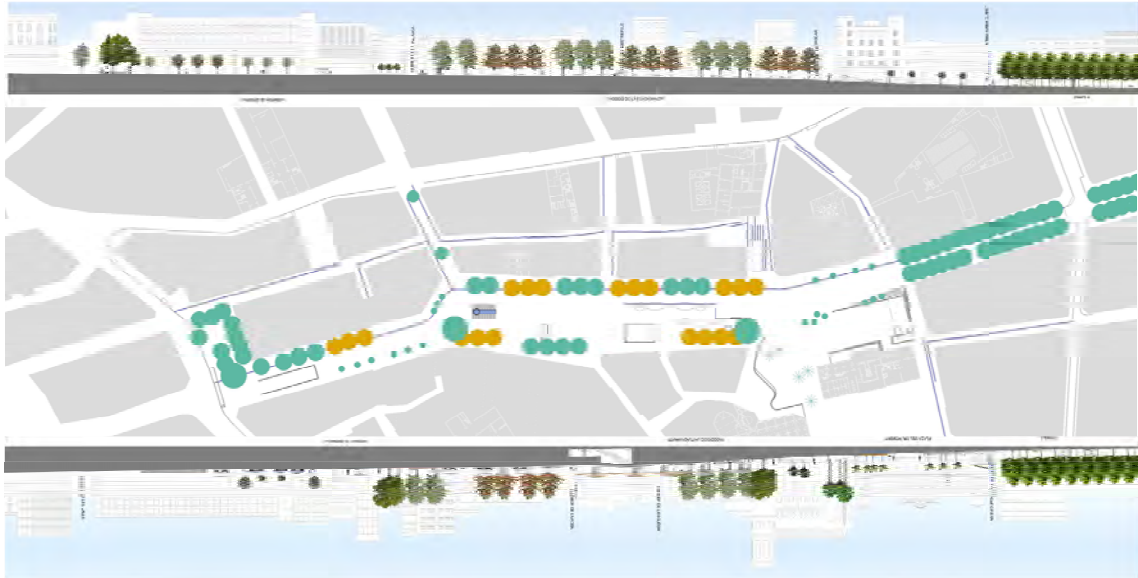

Pilones retràctils

Elements indicadors del pas dels autobusos.

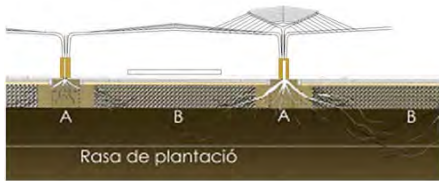
VEGETACIÓ:

Les espècies usades seran: *Aesculus x carnea* o *Fraxinus ornus* o *Lagerstroemia indica* (en groc al plànol), *Liquidambar styraciflua* (en verd al Passeig) i *Platanus x hispanica* (a la Rambla i en algun punt singular). Aquestes espècies es combinaran amb d'altres com *Albizia julibrissin* o *Chitalpa tashkentensis* 'pink dawn' i les palmeres *Butia Yatay* (racó del Campanar).

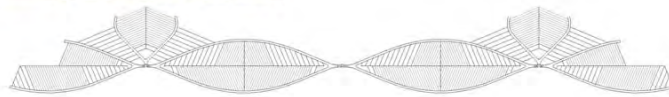
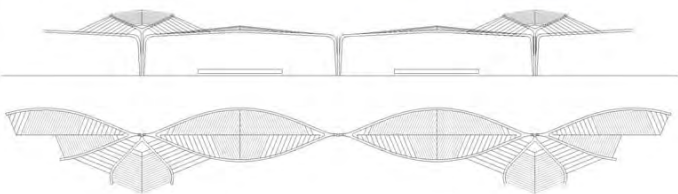
Les pèrgoles:

- A: Terra vegetal
- B: Sòl estructural
- Graves+ Terra vegetal+ Hidrogel+ Fertilitzant

- Wisteria sinensis*
- Glicina*

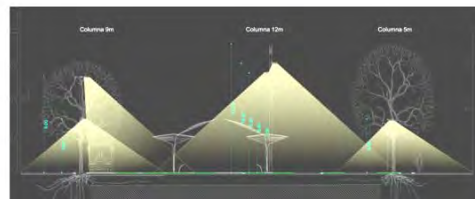
Rases de plantació dels arbres al perímetre de l'estació.

parlem del nou Passeig

Enllumenat:

parlem del nou Passeig

parlem del nou Passeig

2.1

Lluís Ruiz Cortina

Arquitecte. Participà del procés Construïm el Passeig

Resum:

UNES REFLEXIONS APRESSURADES

La urgència del calendari establert per l'execució de les obres d'urbanització d'aquest projecte, obliga a respectar fonamentalment la totalitat del projecte, el que en absolut amb això, es volen insinuar discrepàncies que invalidin el projecte redactat. Però crec que si pot ser aquesta oportunitat una eina per contribuir a la reflexió en la recreació d'un espai físic capaç de generar noves i més modernes relacions socials, que augmenten el pols vital de la ciutat.

Dóna la impressió que el projecte redactat, és un projecte concebut en una dimensió, diria que en la coordenada "Y" o Nord - Sud, com si la sociabilitat s'hagués d'establir en un espai lineal. Potser el input del trànsit rodat, encara que sigui el públic, ha pesat massa, o potser la pressió econòmica per no augmentar l'àmbit hagués pogut influir.

Crec que aquest projecte hauria d'atorgar la possibilitat i potser la obligació de reconèixer un territori pròxim. Voldria entendre que l'espai lineal que conforma el Passeig de la Plaça Major i el Passeig Manresa és el punt allargat de referència d'un sector de la ciutat que poguéssim anomenar "casc antic". Que la ordenació d'aquest espai no voldria entendre-la, sinó és per que serveixi de catalitzador d'un sector més ampli, que podria quedar delimitat pel carrer Sant Pere, Plaça del Gas, carrer Sant Feliu, carrer d'en Font, carrer Escola Industrial, Plaça del Pi Pi, carrer Les Valls, Plaça de l'Àngel, carrer Salut, carrer Dr. Puig, carrer Narcís Giralt i carrer Alfons XIII.

El mateix document gràfic del projecte necessita grafiar pel costat Est, un àmbit mes gran que abraçi l'estricta àmbit d'actuació. Faltaria, al meu entendre, abraçar aquest àmbit per la part Oest.

És evident que dins d'aquest àmbit queden: La Casa Duran, la Iglesia de Sant Felix, l'Ajuntament, La Caixa de Sabadell, amb tots els seus espais socials, incloent l'auditori, el Mercat, el Museu del Gas, el Despatx Corominas, el Museu de Paleontologia, el Teatre de la Faràndula, el Museu d'Història, Belles Arts, el Museu d'art, l'edifici del Gremi de Fabricants, la Unió Excursionista de Sabadell, com edificis i la plaça de l'Ajuntament, l'espai verd interior amb accés per la plaça de l'Ajuntament i pel carrer Advocat Cirera, la Plaça del Gas, la Plaça del Pi Pi, la Plaça de l'Àngel, la Plaça del Dr. Robert, el Jardins de la Caixa, com espais oberts i molt pròxims a aquest àmbit, la Fundació Bosch i Cardellach, l'Arxiu Històric de la ciutat, el mercat central, l'Escola Industrial, etc., com entitats generadores d'activitat d'interès social.

Per tot això, és pel que m'agradaria que aquest projecte per una part explotés cap el seu exterior: carrer Pedregar, carrer Mestre Rius, carrer Palanca, Passatge jonc, carrer Sant Antoni, carrer de la Rosa, Travessera De la Iglesia, Racó del Campanar, etc., i que per a futures actuacions precedís la idea d'unitat en l'àmbit.

I per altra banda reconeguéssim l'àmbit anteriorment descrit, o algun altre de mes o menys entitat, que s'estimés com idoni.

No parlo de reurbanitzar tot el sector, però sí de que es reconegui, per que en futures intervencions es donessin pinzellades precises per donar al sector el caràcter de nucli potent, que s'assemblés per exemple, al casc antic de Granollers o als barris de Barcelona, com serien Ciutat Vella, el Born, el barri de la Ribera, etc. Seria entenc, no desitjable que tot el que es troba darrera de les façanes de l'àmbit del Passeig de la Plaça Major i Passeig Manresa, s'entengués com "fora de".

Reforçar mitjançant senyalitzacions la ubicació de tots els equipaments esmentats, podria ser un aspecte a afegir al projecte. Es tracta de posar a tots els equipaments, especialment els culturals, en valor, potenciar-los per que incrementant l'ús, s'afavoreixi el sector i conseqüentment la ciutat. És necessari atreure "turistes", en un principi de la Comarca, i atreure un comerç de qualitat i aquest vindrà si existeix una quota de vianants suficient, i aquest a la vegada, si tenen una estructura de ciutat atractiva. Es per això que reconèixer que en el projecte ara redactat un àmbit més gran em sembla important, serà com assenyalar: aquí està el casc antic, centre de la major activitat social, i aquest no és únicament un eix, sinó un àmbit en superfície,

en dues dimensions, la tercera donarà el projecte amb els seus elements vegetals i altres.

En la societat actual es valora a l'hora de desplaçar-se a visitar una ciutat, la possibilitat generalment sumada de poder realitzar activitats culturals, visites a Museus, Sales d'Art, edificis històrics, elements paisatgístics, assistència a representacions teatrals, musicals, dansa, etc., afegint a aquestes la possibilitat d'entrar en establiments comercials de primera categoria. En definitiva i simplificant, aquest increment de població externa només es produirà si existeix aquesta oferta comercial i cultural en el mateix entorn. Evidentment la cultural s'haurà de potenciar i la comercial necessita d'una estructura urbana atractiva, urbanísticament mimada, amb un àmbit fàcilment identificable.

Reflexions concretes sobre el projecte

- 1.- Tot l'àmbit central (el del projecte), es llegeix com un espai dur, molt pavimentat. Els meus dubtes es centren en l'espai de la Plaça de l'Àngel, que en lloc d'aprofitar aquest espai per crear-ne un de descans amb abundant vegetació (illa verda i paviment tou) s'omple amb una nova activitat, que tot i sent lúdica infantil, continua reforçant l'espai dur i molt pavimentat, i per altre part d'activitat bulliciosa en contraposició a la possibilitat d'un recés de tranquil·litat verd i tou que tant necessita el ciutadà. (Em ve al cap de nou els Jardins de la Caixa de Sabadell).
- 2.- La continuïtat entre la Rambla i la Plaça del Dr. Robert (inici de l'àmbit d'actuació per l'extrem sud), de nou s'estableix amb el paviment, però oblida una continuïtat o transició de l'element vegetal.
- 3.- Hauria de potenciar l'eix que configura la Iglesia dels Pares, l'Ajuntament i el jardí interior que surt al carrer Advocat Cirera?
- 4.- Milloraria la comprensió de l'espai si la catifa projectada pel Passeig de la Plaça Major i el Passeig Manresa s'estengués pel paviment del carrer de la Rosa, carrer de Gràcia i recollís l'edifici de l'Ajuntament i la Iglesia de Sant Felix? Seria aquest l'inici d'una visió integradora d'un espai que el mateix projecte avui abraça?

2.2

Oriol Mestre

Geògraf. Fundació Bosch i Cardellach

Laia Llonch

Arquitecta

Jordi Llonch

Arquitecte. Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

PROCÉS. Vist el desenllaç del procés *Construïm el Passeig* i la licitació d'obres en marxa, la situació deixa poc marge perquè la part tècnica i la ciutadania pugui incidir sobre la proposta del projecte. Per altra part els dubtes que suscita un projecte com aquest no són pocs. Lamentem oportunitats perdudes per un projecte unitari d'estació i espai públic. Fent un esforç de síntesi aportem reflexions i propostes

ENCAIX URBÀ.

Mobilitat: No es pot desvincular de decisions importants respecte la mobilitat i el projecte de ciutat. Proposta fonamental: donar sentit únic de baixada al trànsit, restarà molta pressió al passeig i la Via Massagué. Altres: traslladar parada taxis a plaça de l'Àngel i donar espais a la bicicleta

PROJECTE

Diferenciar espais de trànsit respecte espai d'estada. Ús vegetació (no tan sols arbres)

Reconèixer itineraris transversals

Espai unitari de les places St. Roc i Dr. Robert; reconeixement eix transversal

Excessiu impacte bus i taxi

Espai per incorporar algun monument singular

Tractament unitari i emblemàtic dels espais de terrasses

Incorporar paviments tous

Treure o traslladar zona jocs infantils. Qualificar plaça de l'Àngel

Repensar pèrgoles; donen la sensació d'elements dispersos; haurien d'aportar més ordre.

2.3

Joan Argemí Ballbè

Màster de recerca al Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori. ETSAB. UPC

Resum:

Arran de l'anàlisi del projecte que l'Ajuntament té previst executar a finals d'any, tracto de posar en valor el que em sembla positiu i el que penso que és millorable.

Com a punts positius, valoro la unitat de discurs del projecte i la seva divisió 'funcional'. També la poca presència d'elements "edificats".

Per altra banda, la proposta conté solucions que em semblen dubtoses.

Hi ha una confusió general en la relació vianant i transit rodat. El problema del plantejament actual és que hi ha molts punts de conflicte i en general les imatges amb que es presenta la solució evidencia les futures incomoditats de la solució adoptada.

La incorporació de la font té voluntat de lectura del passat, de dotar a la plaça d'un element singular. Els dubtes els planteja la mida i la situació; penso que hi ha conflicte amb el pas del trànsit i la possibilitat de rodejar aquest espai amb comoditat i seguretat.

La vegetació a les pèrgoles presenten dificultats de manteniment i de funcionament; el petit enjardinament amb testos no em sembla la millor solució.

Un replantejament paisatgístic a nivell de vegetació, podria dotar la proposta actual del passeig d'una solució per al transit rodat (la separació i la continuïtat) i la relació amb els vianants i els que s'hi estan.

S'adjunten unes diapositives explicatives

2.4

Manel Larrosa

Arquitecte. Fundació Bosch i Cardellach. Participant en la comissió tècnica que va planificar des de l'Oficina del Centre la vialitat de l'àrea central en les inversions del Pla URBAN

Resum:

La urbanització del centre no pot ser aliena a un nou concepte de ciutat i a un nou centre que ha d'ampliar-se, semblantment com fa anys amb el Pla URBAN es va fer l'actual àrea de vianants fins el Mercat Central.

El nou centre ha d'arribar des de la Plaça Marcet fins el final de la Rambla i ha d'incorporar una solució de transport públic que sigui l'espina motora de tota la ciutat, posant el transport públic en un primer ordre de magnitud.

Les ridícules dimensions d'usuaris del transport públic en diumenge, per causa de la illa de vianants, han de portar-nos a replantejar el pas d'autobusos pel centre de forma que, des de la Plaça Marcet al final de la Rambla, sigui un àrea exclusiva de vianants, travessada només per un sol carril de bus durant tots els dies de la setmana. Això és possible amb un sol carril.

I més a l'escala del centre històric, l'espai s'ha d'articular amb una seqüència d'espais: amb uns nous Pedregars, una nova Plaça Major i diverses fites monumentals.

2.5

Pau Avellaneda

Geògraf. Professor a la UAB

Resum:

Reflexions conceptuals i algunes propostes concretes

1. Grisor o atreviment? Singular o “vulgar”?

Espai “com qualsevol altre” o espai singular, únic, identificable...?

Volem que només sigui pels sabadellencs (del centre) o ha de ser punt atractiu per ciutadans d’arreu?

Sabadell ciutat “provinciana” o Sabadell ciutat oberta al món?

Aquest projecte ha de contribuir a posicionar Sabadell o només ha de ser la restitució d’un espai malmès pel pas del temps?

2. Mirada estreta o mirada àmplia?

Mirada fixada únicament a l’espai projectual o ampliació de la mirada?

Relació íntima del Passeig amb el seu entorn

Les mutacions de l’entorn poden afectar l’espai projectual?

L’entorn proper: el Turull, l’anella del centre, la Via Massagué i la Rambla

I l’entorn llunyà: la Gran Via, el Quart Cinturó, la Ronda Est, FGC a Castellar..

Pot ser un projecte que provoqui canvis en el seu entorn?

3. Espai rígid o espai flexible? Mutable o inmutable?

Usos i temps

Les estructures no han de ser immutables perquè la societat tampoc ho és

Les necessitats varien al llarg del temps i hem de poder adaptar aquest espai a les noves necessitats

Símil: hem de tenir una estructura fixa (l’escenari) i una altra de mutable (els decorats). Mutable avui (diferents usos) però especialment mutable en el temps.

4. Només disseny o també gestió?

Usos diversos per a moments diversos (dia/nit, laborables/festius...)

Les terrasses

La distribució de mercaderies (sistema “última milla”: central re-distribuïdora de mercaderies + bicis de càrrega + vehicles elèctrics)

5. Una mirada amb ulls d’infant

Els infants tenen tant dret a usar aquest espai com la resta de ciutadans

I han de poder-lo disfrutar tot, no només uns “ghettos” dissenyats exclusivament per a ells

Hem d’escoltar els nens, hem de saber que volen per poder dissenyar allò que necessiten

Hem de planificar aquest espai, també, amb ulls d’infant

6. El bus pel centre? Pel centre del centre? Cal? Avui sí però, i demà?

Avui sí, ha de passar pel centre del centre, pel Passeig; és imprescindible per valoritzar el transport públic a la ciutat, en consonància amb el projecte 2x2020 que està impulsant la PTP

Però un cop aquest hagi agafat força, potser ja no cal que passi pel Passeig; podria passar pel carrer Sant Joan

És clar, avui el carrer Sant Joan és un carrer perifèric al centre (no és centre) i a més suporta molt trànsit (és l’”anella del centre”)

Però això no té perquè ser així per sempre més, pot canviar; què passaria si eixampléssim el centre fins al Vapor Turull? Llavors el carrer Sant Joan ja seria centre

I què passaria si a més convertíssim l’anella del centre en una via exclusiva per al TP?

Llavors potser si que els autobusos podrien passar pel carrer Sant Joan i ser tan eficients com pretenem que ho siguin passant pel Passeig, no?

7. Per *obra divina* o per obra dels ciutadans?

La necessitat d’obrir un procés realment participatiu

Els ciutadans es faran seu el projecte en tant que hi hagin pogut participar

Allò que ens és donat té molt poc valor; en canvi, es valora molt allò que s’ha contribuït a construir.

2.6

Xavier Mayor Farguell

Consultor ambiental. Responsable de la secció de Territori i Espai Urbà de la Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

Introduir millores en l'espai públic urbà des de la ecologia aplicada supera les aportacions que es fan des de la jardineria més convencional. Tanmateix, les propostes de definició de l'espai públic sovint no la tenen en compte.

Per fer-ho, cal considerar 3 aspectes principals: 1) Analitzar el lloc -entendre les capacitats i les limitacions- i conèixer quins són els objectius de l'espai públic en qüestió; 2) Establir els objectius que menaran la proposta ecològica del projecte; 3) Determinar la proposta considerant les propietats dels sistemes biològics aplicables a les condicions de l'espai.

Així, la generació de color, ombra, humitat, solell, textura, olor,... són responsabilitat principal d'aquests elements vius. Igualment són útils per generar, definir, delimitar, proveir zones amb personalitat pròpia, espais de separació o continuïtat més amable entre diferents comprensions i usos dels espais implicats.

Quant al projecte del Passeig, queda clar que s'ha optat per la jardineria complementaria, i no per considerar -des d'un inici- la capacitat que té l'ecologia urbana de millorar la confortabilitat ambiental de l'espai urbà.

2.7

Isabel Vega

Arquitecta. Fundació Bosch i Cardellach

Resum:

SISTEMES URBANS DE DRENATGE SOSTENIBLE. S.U.D.S. Aplicabilitat al Projecte del Passeig.

La creixent impermeabilització de sòls per efecte de la ocupació del territori per part dels desenvolupaments urbans, ha portat a la problemàtica de l'increment de l'escorrentia urbana, amb grans volums d'aigua de pluja que cal gestionar i que el sistema convencional de clavegueram esta demostrant no ser la resposta adequada si tenim en compte els paràmetres de sostenibilitat.

Per això, des de l'any 1992, en molts països s'ha desenvolupat uns Sistemes de Drenatge Sostenible, que possibiliten el drenatge, el transport i la depuració de les aigües d'escorrentia urbana, permetent l'aprofitament de les aigües pluvials o la infiltració directa en el terreny per el retorn a les masses naturals d'aigua amb la qualitat que exigeix la normativa europea.

Aquests sistemes, a banda de la gestió sostenible de l'aigua de pluja, suposen una reflexió més amplia sobre el paper dels espais no pavimentats i amb vegetació en el disseny de l'espai urbà.

El Projecte del Passeig és un projecte prou important per a la ciutat perquè es prengui consciència d'aquest tema i es reflexioni sobre la possibilitat d'aplicació d'aquest sistemes, donat que suposen, a banda de la gestió sostenible de les aigües, estalvi en el pressupost i millores en l'entorn urbà i en el comportament i manteniment de la xarxa de clavegueram.

D.2

Debat

Notes:

En el primer torn de paraules demanaren la paraula en Cesc Camps, en Francesc Figueras, l'Albert Roig, l'Anna Segura i la Virginia Pareja. En Cesc Camps parlà de la dicotomia entre disseny i utilitat, en el sentit de defensar que el projecte presentat té molta "utilitat". Seguidament exposà que no ha entès la ponència d'en Xavier Mayor, tot i que li ha semblat entendre, i li ha agradat, que es considerés el Passeig com un microclima que té relació amb els altres microclimes del voltant. Finalment parlà del Palio de Siena, que en aquesta jornada ha tornat a ésser un referent molt comentat, per recordar el valor que té unificar la lògica de l'escorrentia en la generació, alhora, d'un focus geomètric que ordena tota una plaça.

En Francesc Figueras parlà dels diferents "universos" que no són tan aliens i que es troben en un espai públic com el del Passeig. Explicà que, tal i com l'aigua o la vegetació, els serveis també constitueixen la ciutat. Tal i com apuntava en la jornada "0" considera imprescindible una bona gestió amb les companyies i un inventariat de què hi ha, quins serveis estan envellits, quins s'haurien de mantenir... i com en d'altres elements que configuren l'espai urbà, preguntar-nos si els podem millorar. Opinà que en això el projecte del Passeig també podria ésser exemplar i llençà una idea d'exemplaritat, com la d'aprofitar l'edicle de la nova estació per col·locar una antena que suprimís el "desordre" de múltiples antenes de telefonia escampades pels diferents terrats dels voltants.

Seguidament prengué la paraula l'Albert Roig per anunciar que l'endemà d'aquest debat el Ple de l'Ajuntament aprovaria el Projecte de la primera fase del Passeig i es preguntà per a què servien les jornades que s'estaven fent a la Fundació. Opinà que s'hauria d'haver dit què restava obert per a debatre i què no. Posteriorment entrà a valorar les ponències explicant que a la Plaça de l'Àngel hi havia hagut dues intervencions (una de la companyia de gas i

D.2

Debat

Notes:

En el primer torn de paraules demanaren la paraula en Cesc Camps, en Francesc Figueras, l'Albert Roig, l'Anna Segura i la Virginia Domínguez. En Cesc Camps parlà de la dicotomia entre disseny i utilitat, en el sentit de defensar que el projecte presentat té molta "utilitat". Seguidament exposà que no ha entès la ponència d'en Xavier Mayor, tot i que li ha semblat entendre, i li ha agradat, que es considerés el Passeig com un microclima que té relació amb els altres microclimes del voltant. Finalment parlà del Palio de Siena, que en aquesta jornada ha tornat a ésser un referent molt comentat, per recordar el valor que té unificar la lògica de l'escorrentia en la generació, alhora, d'un focus geomètric que ordena tota una plaça.

En Francesc Figueras parlà dels diferents "universos" que no són tan aliens i que es troben en un espai públic com el del Passeig. Explicà que, tal i com l'aigua o la vegetació, els serveis també constitueixen la ciutat. Tal i com apuntava en la jornada "0" considera imprescindible una bona gestió amb les companyies i un inventariat de què hi ha, quins serveis estan envellits, quins s'haurien de mantenir... i com en d'altres elements que configuren l'espai urbà, preguntar-nos si els podem millorar. Opinà que en això el projecte del Passeig també podria ésser exemplar i llençà una idea d'exemplaritat, com la d'aprofitar l'edicle de la nova estació per col·locar una antena que suprimís el "desordre" de múltiples antenes de telefonia escampades pels diferents terrats dels voltants.

Seguidament prengué la paraula l'Albert Roig per anunciar que l'endemà d'aquest debat el Ple de l'Ajuntament aprovaria el Projecte de la primera fase del Passeig i es preguntà per a què servien les jornades que s'estaven fent a la Fundació. Opinà que s'hauria d'haver dit què restava obert per a debatre i què no. Posteriorment entrà a valorar les ponències explicant que a la Plaça de l'Àngel hi havia hagut dues intervencions (una de la companyia de gas i

l'altra de la recollida pneumàtica) que havien posat en evidència que hi ha una part important del subsòl per estudiar-se arqueològicament. També tragué a la llum el efecte “darrere” que a conseqüència dels edificis del Passeig Manresa tenen els carrers de Jesús i Marià Fortuny. Finalment parlà de nou de l'escorrentia d'aigua i de l'hipotètic aprofitament mercès dels pous que es coneix que estan situats sota la plaça Sant Roc i l'Ajuntament.

L'Anna Segura opinà que el tema de considerar el Passeig com un “volcà verd”, idea sorgida de la ponència de Lluís Ruiz Cortina, era, per ella, una de les idees de les quals se'n podia extreure més suc. Alhora argumentà que el tema del “teixit”, element inspirador de la geometria del paviment proposat pel Passeig, podia ser molt interessant si es vinculava amb el terra a través del concepte de permeabilitat reflectit en la ponència de la Isabel Vega. També valorà positivament que s'haguessin tret exemples com la porxada de Granollers, i reflexionà que no hi ha espais d'aquests tipus, coberts però oberts, al centre. Finalment es posicionà a favor de “marcar uns certs límits” a l'espai, una idea també sorgida de la ponència de la Isabel Vega.

La Virginia Domínguez opinà que aquesta reflexió oberta s'hauria d'haver fet abans. En el projecte es denota una falta d'enriquiment. En quant a les “provocacions” llançades pels ponents destacaria: la idea d'espais buits i plens, en contrast amb un projecte que considera “massa pla”, i considera personalment que els “buits” poden ésser vegetats i els “plens” poden configurar-se amb estructures. Amb aquest sentit, però, alertà d'un excés d'elements massa artificials. Finalment argumentà que fan falta unes conclusions i que, malgrat aquestes hi siguin, tenia una sensació agredolça degut a l'imminent aprovació del Projecte (prevista per l'endemà). La part negativa d'aquesta sensació, l'aprovació, li feia preguntar de què havia servit el debat, ja que creia que en aquesta primera fase ja hi havia molts canvis que s'haurien d'introduir ja que sinó quedava totalment condicionat el projecte.

Per al·lusions prengué la paraula Xavier Mayor que, responent a Cesc Camps, argumentà que en la seva ponència volia transmetre la idea de la importància del context. I també la idea d'interpretar l'espai com un ple i no com un buit, davant l'expressió “horror vaccui” (horror al buit que té el projectista davant d'un projecte com aquest) repetidament expressada per molts dels ponents.

En un segon torn demanaren la paraula en Josep Lluís Gorina, en Pere Mogas, en Maties Serracant, l'Oriol Vilapuig. En Gorina felicità als ponents per les idees. Alhora considerà que el projecte de l'Ajuntament era molt atent

a l'entorn, però que podria interpretar de forma més valenta el trossejament de l'espai amb volums aixecats de nou, ja que aquest gest milloraria la comunicació transversal, permetria aportar llum natural a l'estació, etc, facilitaria reconèixer l'espai de la Plaça Major, milloraria els "paquets" de verd, solucionaria els desnivells en la zona dels antics pedregars. Finalment apuntà que antigament al Passeig el jovent anava a seure als bancs. Troba que en l'actual projecte li falten espais d'estada amb bancs.

En Pere Mogas féu un balanç de les jornades dient que s'han parlat de molts temes, que s'ha demostrat que el projecte és d'una immensa dificultat i complexitat i argumenta que hi ha un tema que s'ha tocat molt transversalment que és el fet que el Passeig al llarg dels anys s'ha anat buidant de gent, en paral·lel a la seva degradació com a espai... En aquest sentit proposà que es recuperés la gent a través d'un disseny que condicionés poc l'ús i permetés aquesta ocupació renovada.

En Maties Serracant tornà a parlar del procediment i alertà del potencial de frustració que pot generar que el debat no s'acabi traduïnt en canvis al projecte. Recuperà les paraules de Joan Manau a la jornada "0" en què parlà de dues limitacions: el temps i els diners, per reivindicar una urgent modificació del projecte. En Joan Carles Salles, al seu torn, opinà que les fotografies mostrades per la Isabel Vega a la seva ponència revelen una ciutat més igualitària, més democràtica... ell considera que aquestes són les "jornades de la dignitat". Considera que la relatoria hauria de fer un "manifest" amb 5 o 6 punts rellevants.

En el final d'aquest torn, l'Oriol Vila-Puig opinà que la seva era una mirada poc professional, ja que és pintor, però que se n'adonà que un projecte necessita un temps de gestació. Pensa que l'arquitectura, com en el seu camp - la pintura - interpel·la el cos i no tant la ment... i en aquest sentit es pregunta "com acollirà l'espai a la gent". Opina que els espais es viuen, no es veuen des d'un helicòpter. Per tant, davant els tempos actuals i davant la necessitat que aquest espai sigui clarament agradable pel "cos" es preguntava la possibilitat que el projecte es fes per fases, on a cada fase es pogués reinterpretar l'anterior. Proposava deixar el projecte suficientment obert per tal que pogués donar-se aquesta reinterpretació. Això permetria avançar poc a poc cap a una configuració més creïble.

Les últimes paraules foren molt breus i apel·laren, sobretot, al procés. En Pau Avellaneda parlà que el debat no podia ésser un "coitus interruptus". La Isabel Vega exposà que el projecte permetia avançar des d'una línia més

avançada. La Mercè Argemí retornà al tema del context, ja que, al seu entendre, faltava un treball de camp més antropològic i més social que permetés, per exemple, recuperar els ciutadans més joves (aquells que històricament ocupaven el Passeig). L'Oriol Mestre, al seu torn, reclamà la importància de saber quines serien i quan es culminarien les fases que té previstes l'Ajuntament en el projecte del Passeig.

La última paraula la prengué en Manel Somoza, en nom de l'Ajuntament, tot dient que el consistori havia escoltat tot el que s'havia exposat, i que, en tant que es prenen les jornades com a part integrada del procés participatiu, donarien importància a les conclusions que d'elles se n'extraguessin. Igualment apuntà que malgrat les obres estiguessin iniciades en aquesta primera fase, mirarien d'introduir tots els canvis que creguessin adients per tal de millorar el projecte. El debat culminà amb les paraules de Xavier Mayor i Roger Sauquet. El primer recapitulant el procés i valorant positivament el format que han pres les jornades i, finalment, en Roger Sauquet, recordant que la Fundació engegà el debat amb l'esperança que seria útil. També opinà que a partir d'ara quedava en mans de l'Ajuntament el demostrar la sensibilitat per a integrar de la millor manera possible les idees sorgides. Finalment agràí a tots els assistents la participació a les jornades.

